

Hva kjennetegner Ibsens dramatikk?

En annen årsak til at Ibsens skuespill fremdeles settes opp på scener over hele verden, er kvaliteten på skrivearbeidet hans. Med «nutidsdramaene» ble Ibsen en teaterfornyer. Mange forbinder dramatikken hans med den retrospektive metoden, der hendelser fra fortiden truer med å endre livet til karakterene på scenen. Men det var også andre dramatiske grep som gjorde at stykkene hans fremdeles fungerer på scenen, selv 150 år etter at de ble skrevet.

Fag- begreper	Forklaring og eksempler – drama
«Nåtids- drama»	På teaterscenen var det før 1850 vanlig å ta utgangspunkt i eldre tider og historiske emner, eller mytologiske, eventyrlige miljøer. Nytt med Ibsen er at skuespillet utspiller seg i nåtiden, derav navnet «nutidsdrama». Eksempel <i>Fru Inger til Østeråt</i> (1857) – handlingen foregår på 1500-tallet. <i>Hærmennene på Helgeland</i> (1858) – handlingen foregår på 900-tallet. <i>Peer Gynt</i> (1867) – idédrama på vers. Handlingen foregår dels i et bondemiljø på 1800-tallet, dels i eventyrlige landskap. <i>Fra og med Samfunnets støtter</i> i 1877 foregår alle skuespillene til Ibsen i egen nåtid.
Hverdags- språk og replikker	Før var det vanlig at dramaet var skrevet på vers og ble framført som monologer rettet mot publikum. Teaterfornyerne – som Ibsen – lar karakterene snakke et hverdagsspråk. Replikkene er skrevet inn som dialoger mellom karakterene, ikke som enetale rettet mot publikum. Eksempel «Nåtidsdramaene» er replikkbasert. Karakterene snakker sammen og kan til og med stå med ryggen til publikum.
Titteskaps- teater	Scenen i «nåtidsdramaene» er møblert som en borgerlig stue, og gir inntrykk av et «titteskap» der én av de fire veggene er fjernet. Ibsen ønsket at publikum skulle føle at de kikket inn i sin egen stue. Dette ville øke sjansene for at folk tenkte at «dette kunne hendt meg», og gi dem en dytt til selv å handle. Eksempel Alle samtidsdramaene til Ibsen foregår inne i en stue, i ett enkelt rom. Rommene har en tilnærmet lik utforming. En dør til høyre der folk som ikke tilhører selve kjernen i familien, kommer inn, og en dør til venstre som brukes av dem som tilhører familien.

Retro- spektiv metode	Retrospeksjon er når en hendelse fra fortiden blir kjent, eller truer med å bli kjent, og dermed endrer det som skjer i nåtiden. Det er denne hendelsen som setter i gang konflikten i skuespillet. Konflikten handler om hvordan karakterene skal takle det som har skjedd i fortiden. På scenen ser vi en gradvis avdekking av hendelser fra fortiden, og ofte går det opp for hovedkarakteren hvordan hendelsene påvirker forholdet personen har til de andre karakterene i stykket. Eksempler på hendelser i fortiden som setter i gang konflikten i nåtiden <i>Et dukkehjem</i>: Sakfører Krogstad truer med å avsløre at Nora har tatt opp lån ved å forfalske underskriften til faren. <i>Gjengangere</i>: Kammerherre Alvings utroskap og dårlige livsførsel blir avslørt når sønnen returnerer syk fra Paris og vil innlede et forhold til tjenestepiken. <i>Villanden</i>: Gregers Werle tvinger fram sannheten om hvem som egentlig er faren til Hedvig.
Sym- bolske rekvisitter	Rekvisitter er ting i et stykke: et bord, en bok, og rekvisittene spiller en stor rolle i Ibsens stykker. De blir nærmest selvstendige karakterer i stykkene. Eksempel Den skadeskutte villanden på mørkeloftet har gitt navnet til stykket <i>Villanden</i>, og rekvisitten fungerer som et symbol på karakteren Hedvig. I <i>Gjengangere</i> blir bøkene på bordet hos fru Alving brukt som et symbol på den indre utviklingen fru Alving har vært gjennom. I <i>Et dukkehjem</i> er bøkene i boksaket praktbind. Bøkene er til pynt, ikke nødvendigvis til faktisk å leses.
Scenear- visninger	Ibsen skrev detaljerte scenearvisninger, til måten scenen skulle møbleres på, og hvor karakterene skulle stå på scenen. Dette henger sammen med hvor viktig rekvisittene var for å forstå karakterene og skape en følelse av å «kikke inn i egen stue». Eksempel Detaljerte scenearvisninger i starten av første akt av <i>Et dukkehjem</i> viser hvordan Ibsen innreder scenen som et borgerlig hjem: «En hyggelig og smakfullt, men ikke kostbart innrettet stue. En dør til høyre i bakgrunnen fører ut til forstuen; en annen dør til venstre i bakgrunnen fører inn til Helters arbeids- værelse. Mellom begge disse døre et pianoforte. Midt på vegg til venstre en dør og lenger fremme et vindu. Nær ved vinduet et rundt bord med lenestole og en liten sofa. På sideveggen til høyre, noe tilbake, en dør, og på samme vegg, nærmere mot forgrunnen en stentøysovn med et par lenestole og en gyngestol foran. Mellom ovnen og sidedøren et lite bord. Kobberstikk på veggene. En etagère med porselensgjenstande og andre små kunstsaker; et lite bokskap med bøker i praktbind. Teppe på gulvet; ild i ovnen. Vinterdag.»
Stedets, tidens og hand- lingens enhet	Ibsen var inspirert av de gamle greske tragediene skrevet 400 år før vår tidsregning. En tra- gedie virket sterkest på publikum om den fulgte disse reglene, mente filosofen Aristoteles: Stykket må utspille seg på samme sted, over en kort tidsperiode og være konsentrert rundt én handling. Eksempel <i>Et dukkehjem</i> foregår i stua til familien Helmer over tre dager, og handler om Noras forsøk på å skjule lovbruddet hun har begått. <i>Gjengangere</i> foregår i stua til fru Alving. Tidsspennet strekker seg over noen timer, og stykket handler om hvordan Fru Alving forsøker å skjule de moralske krumpringene den avdøde mannen hennes gjorde mens han levde.